

KÖZELKÉP

A szociális dominancia lehetséges megnyilvánulásainak vizsgálata az online térben

Diskurzuselemzés a Finnek Pártja képviselőinek videós tartalmai alatt

MARKOVICS MÁRTON¹

ABSZTRAKT

A tanulmány során diskurzuselemzéssel vizsgáltuk a Finnek Pártja három legnagyobb YouTube követőtáborral rendelkező képviselőjének videói alá írt megjegyzéseket. A kutatás célja volt, hogy a szociális dominancia diskurzív megnyilvánulásai megállapíthatóak legyenek a kommentmezőben. Emellett szintén célul tűztük ki egy szociálisan domináns szavakat tartalmazó szólista validálását is. Ennek érdekében a szociális dominancia szakirodalmi előzményei szerint négy olyan nyelvi kategóriát állapítottunk meg, amelyek képezhetik a szociálisan domináns kommunikáció alapját. Az egyes kategóriák legnagyobb elemszámában előforduló szavait szófelhőn ábrázoltuk. A leggyakoribb kifejezések összegyűjtését követően három olyan külső csoport került meghatározásra, amellyel szemben a szociális dominancia releváns lehet. Ezek alapján az Európai Unió, a bevándorlók, valamint a hazai baloldal képezhetik a populista támogatók szemében az out-group kategóriáját. A hierarchikus kifejezések végül nem nyertek bizonyítást, mivel elenyésző elemszámban fordultak elő a mintában. A sikeresen validált kategóriákat egy keresztábrán ábrázoltuk, amelyből megalkottuk a Finnek Pártja támogatóinak négy különböző típusát aszerint, hogy milyen külső csoportot neveznek meg, illetve milyen gyakori szavak, kifejezések dominánsak az adott kommentkategóriákban. A szociális dominancia azonban nem olyan módon fejeződött ki, ahogyan eleinte feltételeztük, és a kommentelők az „igazi finn” személyeket tekintették egy szociálisan domináns szituáció elszenvedőinek. A jelenség háttérben feltehetőleg a Finnek Pártja populista politikai retorikája áll, ami a finneket, mint hátrahagyott, leértékelt helyzetben lévő személyeket igyekszik ábrázolni. Az autoriter, politikailag kirekesztő kategória jelenléte rámutat a politikai polarizáció finnországi terjedésére. Mivel mind a szociális dominancia orientáció, mind a politikai polarizáció háttérben a szociális identitás áll, ezért a későbbi kutatásokban releváns lehet ezen tényezők egymásra hatásának vizsgálata is.

KULCSSZAVAK: szociális dominancia orientáció, populizmus, Finnek Pártja, Finnország, közösségi média, kommentek

¹ Debreceni Egyetem Humántudományok Doktori Iskola Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program; markovics.marton@arts.unideb.hu

KÖZELKÉP

ABSTRACT

Exploring the possible expressions of social dominance in an online context Discourse analysis below the video contents of the representatives of Finn's Party

In the course of the study, discourse analysis was used to examine the comments posted under the videos of three representatives of the Finns Party with the largest YouTube following. The aim of the research was to identify discursive manifestations of social dominance in the comment field. In addition, we also aimed to validate a word list of socially dominant terms. To this end, we have identified four linguistic categories that could form the basis of socially dominant communication, based on the literature of social dominance. The words with the highest number of elements in each category were presented in a word cloud. After collecting the most frequent terms, three external groups were identified against which social dominance orientation may be relevant. These suggest that the European Union, immigrants and the domestic left may constitute the out-group category in the eyes of populist supporters. Finally, the hierarchical terms were not validated as they occurred in a negligible number of items in the sample. The successfully validated categories were plotted on a cross-tabulation, from which we created four different types of Finns Party supporters based on the out-group they named and the dominant common words and phrases in the comment categories. The presence of authoritarian, political out-group category points to the spread of political polarization in Finland. Since social identity underlies both social dominance orientation and political polarization, it may be relevant to examine both together in future research. Nonetheless, social dominance was not expressed in the way that was initially assumed and commentators perceived "real Finns" as the sufferers of a socially dominant situation. The background to this phenomenon is presumably the populist political rhetoric of the Finns' Party, which tries to portray Finns as people left behind in disadvantaged social positions.

KEYWORDS: *social dominance orientation, populism, Finland, Finns Party, social media, comments*

Bevezetés

A politikai jelenségekkel foglalkozó szociológusok korábban azt feltételezték, hogy a populista politikák csak az olyan országokban lehetnek sikeresek, ahol a pártrendszerek nem alkotnak szilárd struktúrákat, vagy az addigi stabil rendszerek gyors összeomlása következik be (Müller 2018). A finn példa azonban rációfolt erre a megállapításra, hiszen Finnország több évtizede a parlamentáris demokrácia és a stabil pártrendszer mintaállamának számít, ahol a fékek és ellensúlyok rendszere biztosított. Emellett a populisták megjelenéséig nagymértékű politika konszenzus uralkodott a legtöbb társadalmi és politikai alapelv tekintetében (Korhonen 2012). A populista tendenciák megjelenése Finnországban a 2010-es évektől kezdődően figyelhető meg, amik a politikai rendszer addigi működésének eredményességét is megkérdőjelezték (Arter 2018). A populizmus finnországi terjedésében nagy szerepet játszott a Finnek Pártjának felemelkedése. A párt a 2011-es parlamenti választásokat követően tett szert jelentősebb parlamenti támogatottságra és retorikájában erőteljesen populista vonásokkal jellemezhető (Järvinieni 2022). Bár 2011-ben

KÖZELKÉP

19%-os eredményükkel még nem vettek részt a koalíciós kormány munkájában, azonban 2015-ben történetük során először a kormányzó koalíció tagjává váltak. A párt sikerében jelentős szerepet játszott, hogy olyan témákat emelt politikája középpontjába, amelyek a hagyományosan konszenzuális finn politikai életben újszerűnek számítottak (Korhonen 2012). Kezdetben az Európai Unió kritikája, majd később a finnség védelme a kis számú bevándorlóval szemben, olyan témák voltak, amelyekkel a párt jelentősen megosztotta a finn politikai életet (Hatakka 2016). A Finnek Pártjának feltörésében jelentős szerepet játszott az online aktivizmus (Puuronen 2014, Niemi et al. 2015). Az online térben ugyanis a választók szabadabban fejthették ki azokat a sok esetben szintén megosztó nézeteiket, amiket a konszenzuson alapuló finn médiában és politikai életben nem tudtak volna (Korhonen 2012). A legutóbbi 2023-as parlamenti választásokat követően a párt története során második alkalommal vált a kormányzó koalíció tagjává. Ez alkalommal egy erőteljesen jobbközép koalíció tagjaként a Centrumpárttal, a Kereszténydemokrata Párttal, valamint a Svéd Pártjával összefogva. A megszorítások tervezett bevezetésével és a rasszista botrányokkal indító koalíció jövőjét egyelőre nehéz megjósolni. Az azonban már most látható, hogy az új kormány a továbbiakban kevesebb figyelmet szándékozik fordítani a bevándorlók életkörülményeinek javítására, és intézkedései során inkább a konzervatív értékeket fogja szem előtt tartani.²

A populista jelenségek megjelenésével párhuzamosan a 2009-es világválságtól kezdődően megfigyelhető volt a populista finn jóléti állam leépítése, és a neoliberais tendenciák térnyerése, ami az Esping Andersen (1990) által azonosított északi modell átalakításának az előszelét jelentette. Ez a folyamat egy sor kormányzati intézkedésben is megnyilvánult. A Sipilä-kormány Versenyképességi csomagja már a neoliberális gazdaságpolitika felé történő elmozdulást jelentette (Ruostetsaari 2015). A csomag keretében a nemzeti gazdaság eredményességének érdekében a munkavállalóktól elvonásra került összegeket a munkáltatók kapták meg. A csomag jelentős intézkedése volt, hogy a finn vállalatoknál dolgozó munkavállalók béreit három évre befagyasztották, így erre az időszakra nem kaphattak béreemelését. Továbbá a fizetés nélküli túlóra évi maximumát 24 órára növelték. Jóllehet a Finnek Pártja elméletben elkötelezett a skandináv típusú jóléti rendszer mellett, a javak elosztásának tekintetében etnocentrista álláspontot fogalmaz meg, hiszen retorikájában olyan elosztási politikák bevezetését szorgalmazza, amely a fehér bőrű, keresztény, finn állampolgárok érdekeit tartja szem előtt, szemben a többségében muzulmán vallású, nem fehér bőrű és nem a keresztény kultúrához tartozó bevándorló háttérű személyekkel. Ezzel a hozzáállásával a Finnek Pártja a jóléti nemzetállam koncepcióját képviseli, ahol a redisztribúció során az etnikai homogenitás tekinthető a javak elosztását elsődlegesen meghatározó tényezőnek (Nordensvard – Ketola 2015). Amennyiben a társadalmi javak elosztásában egy ideológiáját és retorikáját tekintve

² <https://yle.fi/a/74-20026451>

KÖZELKÉP

kirekesztő párt – tanulmányunkban a Finnek Pártja – döntési jogkörrel bír, abban az esetben feltételezhető az, hogy a jóléti intézkedéseik inkább az általuk preferált „igazi finn”, keresztény és fehér bőrű csoportokat fogják előnyben részesíteni. Ez az elosztási mechanizmus hátrányosan érintheti az általuk nem kívánatos bevándorlóknak nevezett kisebbségi csoportokat (Keskinen 2013). Ezen túlmenően pedig a szociáldemokrata jóléti modell Esping Andersen (2017) által meghatározott alapjait, többek között az univerzális elosztást, valamint az általános emberi és szociális jogokat kérdőjelezhetik meg.

A szociális dominancia elmélete

A szociális dominancia elmélete egy szociálpszichológiai elmélet, ami azt feltételezi, hogy a társadalmi hierarchia felső pozícióiban helyet foglaló csoportok képviselői nagyobb mértékben elfogadják a társadalmi csoportok közötti egyenlőtlenségekkel szemben (Sidanius et al. 1994). A szociális dominancia elméletének (SDT) kiinduló előfeltevése, hogy társadalmaktól függetlenül minden társadalom hierarchikusan rétegződik (Sidanius – Pratto 2005). Az így létrejött társadalmi rendszerek mind-egyikében megfigyelhető bizonyos mértékű elnyomás a társadalmi hierarchiában alávetett csoportok, valamint a szociálisan dominánsnak nevezett társadalmi csoportok között (Sidanius – Pratto 1999). A csoportok kialakulhatnak és elkülönülhetnek bármilyen vélt vagy valós csoportok közötti eltérés mentén, mint a nemek, rassz, életkor és kasztok. A csoportok létrejöttének hátterében az egyének szociális identitása áll (Rubin – Hewstone 2004). A szociális identitás elmélete (SIT) Tajfel nevéhez fűződik, aki kísérletek során bizonyította, hogy bármilyen két véletlenszerű ismérv alapján kiválasztott csoport esetében (például szemszín) kialakulnak olyan saját csoportra vonatkoztatott auto, és külső csoportra vonatkoztatott hetero sztereotípiák, amelyek elmélyítik és felnagyítják a csoportok között meglévő, érzékelt különbségeket (Tajfel 1974). A szociális identitás elmélete és az abból fakadó szociális dominancia elmélete ennek nyomán alkalmazható politikai csoportosulások közötti eltérésekre is, akár a jobb-, akár a baloldal képviselői között. Szociálisan dominánsnak azok a társadalmi csoportok tekinthetők, akik egy társadalom anyagi (például tőke) és szimbolikus (például presztízs) erőforrásainak többségét maguknak tudják. Az alávetett és a domináns társadalmi csoportok közötti lényeges különbség, hogy a társadalmi diskurzusban a szociálisan domináns csoportokhoz pozitív jelzők és értékek társulnak, míg az alávetettek többségében negatív jelzőkkel hivatkoznak a domináns csoportok képviselői, például „érdemtelen szegények” (Sidanius et al. 2004). A szociális dominancia elmélete szerint a társadalmi egyenlőtlenségeket a különböző rendszerlegitimáló mítoszok tartják fenn a társadalomban. Ezek közé a mítoszok közé sorolható a konzervatív ideológia, valamint a kapitalizmus teljesítményelvéből fakadó meritokrácia is (Napier – Jost 2008).

KÖZELKÉP

A szociális dominancia orientáció (SDO) az egyének arra vonatkozó attitűdje, hogy milyen mértékben támogatják a társadalmi csoportok közötti egyenlőtlenségeket, valamint a javak egyenlőtlen mértékű elosztását. A szociális dominancia orientáció szerepe feszültségkiegyenlítő, mivel célja a társadalmi konfliktusok minimalizálása a társadalmakban (Cokley et al. 2010). A nagyobb mértékű szociális dominancia orientációval rendelkező személyek nagyobb hajlandóságot mutatnak az egalitárius politikák és a jóléti programok elutasítására (Tesi et al. 2022). Az SDO-kutatások eredményei alapján a magasabb mértékű SDO összefügg a nemzeti identifikáció erősségével is. Ezen kívül az SDO számos esetben korrelált a jobboldali tekintélyelvűséggel, valamint a társadalmi csoportokkal szembeni előítéleteség mértékével is (McFarland – Adelson 1996, Altemayer 1998). Az SDO bizonyítottan összefügg a társadalmi csoportoknak juttatott javak mértékével is, vagyis azok a személyek, akik magasabb SDO-val rendelkeznek, bizonyos esetekben kevesebb erőforrást juttatnának az alávetett társadalmi csoportok számára, még akkor is, ha az a saját társadalmi csoportjuk számára is kevesebb erőforrást eredményezne (Sidanius et al. 1994). Pratto értelmezésében az SDO részben okozója, részben pedig következménye a csoportok közötti javak egyenlőtlen elosztásának, tehát az olyan társadalmakban, ahol nagyobbak a társadalmi egyenlőtlenségek, nagy valószínűséggel az SDO mértéke is magasabb lesz (Pratto et al. 1999).

A szociális dominancia orientáció korábban az olyan országokban került vizsgálatra, ahol vagy nagymértékű társadalmi egyenlőtlenség (Grindal et al. 2023), vagy pedig autoriter politikai vezetés volt a jellemző (Zhao et al. 2018). A jóléti állam átalakítása és a populista tendenciák megjelenése azonban az északi országok esetében is indokoltá teszi a szociális dominancia orientáció vizsgálatát (Ketola – Nordensvand 2018). Mivel a jóléti állam leépítéséből fakadó társadalmi egyenlőtlenségek növekvő mértéke és a populista retorika kirekesztő tulajdonságai is mind olyan jellegzetességek, amelyek az egyének szintjén növelhetik a társadalmi csoportok társadalmi egyenlőtlenségeket elfogadó és legitimnek tekintő attitűdjeit.

A vizsgálat módszere, elvei

A tanulmány diskurzuselemzés keretében azonosítja be azokat a nyelvi kategóriákat, amik alapján a szociális dominancia orientáció diskurzív formában megragadhatóvá válik a Finnek Pártja legjelentősebb képviselőinek YouTube videós tartalmai alatt. A tanulmány központi kérdése, hogy a szociális dominancia orientációnak milyen diskurzív megnyilvánulási formái azonosíthatóak. Emellett lényeges, hogy a Finnek Pártjának szimpatizánsai milyen eltérő karaktervonásokat mutatnak, illetve hogy milyen eltérő véleménycsoportok különböztethetők meg köreikben. A kutatás során a későbbi vizsgálatok előkészítésének érdekében a szociális dominancia finn esetben megfigyelhető főbb jellegzetességei is vizsgálatra kerülnek. Emellett meg-

KÖZELKÉP

határozásra kerülnek azok a diskurzív tartalmak, amik a Finnek Pártja támogatói csoporthoz való tartozáshoz nélkülözhetetlenek. Jelen kutatásban még nem tudunk választ adni arra, hogy a Finnek Pártja szavazói milyen mértékű szociális dominancia orientációval rendelkeznek. Ellenben a téma szempontjából releváns főbb motívumokat, illetve a szociális dominancia esetében releváns lehetséges külső csoportokat meghatározhatjuk. Ezen kívül a megjegyzések manuális elemzése során olyan egyéb következtetésekre is juthatunk, amelyek szintén meghatározóak a finn jóléti és politika állam átalakulásának szempontjából.

A diskurzuselemzés során a kritikai diskurzuselemzés Fairclough-i elvei mentén végezzük a vizsgálatot. Fairclough modellje az elemzés középpontjába magát a szöveget állítja. Az ő elgondolásában azonban a különböző szövegek önmaguknál minőségileg többet jelentenek (Fairclough 1992). Szerinte a szubjektumok által kifejtett szövegek meghatározott külső feltételek által determináltak, mint az egyén vagy csoport hatalmi vagy dominanciára irányuló törekvései. A hatalmi-politikai viszonyok tehát meghatározzák a diskurzus menetét. Egyúttal az egyének és csoportok identitására is hatást gyakorolnak (Fairclough 1995). Szabó szerint Fairclough elemzésében a hangsúly elsősorban a szövegen van, nem pedig a társadalmi szabályokon alapuló diskurzuson. Ugyanakkor Foucault nyomán elismeri a diskurzusok kölcsönhatásának és egymásra gyakorolt hatásának fontosságát. Emellett Foucault-val egyetértve rámutat arra, hogy a diskurzus hatalmi és politikai jellegű (Szabó 2003).

Természetesen nem tagadjuk azt a tényt, hogy a szociális dominancia orientáció a párt támogatóinak egy részében eleve jelen lehet, állítjuk ugyanakkor, hogy a szociálisan domináns attitűdöket a politikai szférából érkező üzenetek is fel tudják erősíteni. Hiszen Pratto szerint a szociális dominancia orientáció csak részben vezethető le a csoportok közötti objektív egyenlőtlenségi viszonyokból, ami megnyitja a teret a politikai szereplők általi befolyásolás lehetőségének (Pratto 1999). Így a különböző online videós tartalmak gyakori megtekintése felerősítheti az egyének szociális dominancia orientációját, amennyiben gyakorta találkoznak kirekesztő, idegenellenes üzenetekkel (Reid et al. 2004). A vizsgálat során éppen ezért a politika szintjéről származó, tehát felülről lefelé közvetített üzenetek bensővé tételének megnyilvánulásaira helyeztük a hangsúlyt. Gauja (2015) ez alatt azt a folyamatot érti, amelynek során az emberek nem pusztán azért csatlakoznak pártokhoz, mert meghatározott identitáselemeik vannak, hanem azért is támogatják az adott politikai csoportosulást, mivel az a kommunikációján keresztül szándékosan vagy akaratlanul befolyásolja az egyének identitását. Az elemzéshez azért nem a Finnek Pártja képviselői által készített nyilvános videók, programok és beszédek szövegének elemzését választottuk, mert a vizsgálat célja nem a párt retorikájának az elemzése. A kutatás során a hatalmi pozícióban lévő politikai cselekvők üzeneteinek az online platformok nézőitől történő visszaáramoltatását vizsgáljuk a kommentmezőben, amire az internetes fórumok kiváló lehetőséget biztosítanak, hiszen internetes akti-

KÖZELKÉP

vitásuk révén a megjegyzések írói maguk is aktív kifejezőivé és szereplőivé válnak a politikai cselekvéseknek (Kreiss 2016).

Szociális dominancia jelenléte a Finnek Pártja támogatóinak körében

Azt is lényegesnek tartjuk közölni, hogy miért jelentős a szociális dominancia orientáció vizsgálata a Finnek Pártjának politikai közösségében. A politikai retorika tekintetében a Finnek Pártjára megalakulásától kezdődően jellemző a nemzeti, nacionalista alapon történő populista politizálás, valamint a szigorúbb bevándorlási politikák követelése, és a kulturális értékek megőrzése (Hatakka 2020). Ennek nyomán azt feltételezzük, hogy a Finnek Pártjának a bevándorlással kapcsolatos nézeti rezonálni fognak az olyan személyekkel, akik a bevándorlókkal és egyéb kisebbségekkel szemben egyébként is negatív attitűdökkel viszonyulnak, így a körükben meglévő SDO eleve magasabb lehet. Mivel a párt erőteljesen konzervatív értékekkel és társadalomképpel rendelkezik (Tiihonen et al. 2022), és a konzervativizmus, valamint a szociális dominancia orientáció összefüggése számos esetben bizonyított (Napier – Jost 2008), így feltételezzük, hogy a Finnek Pártjának támogatói is magasabb szociális dominancia orientációval rendelkeznek, mint azok a szavazók, akik nem a konzervatív értékekkel azonosítják magukat. A Finnek Pártja támogatóinak az esetében az SDO lehet az, ami miatt inkább a saját csoportjuk számára juttatnák a javakat. Ez lehet az a gondolat, amit a Finnek Pártja érzékel, majd retorikájában tudatosan közvetít. A Finnek Pártjának a társadalmi rendet és jogot előtérbe helyező kommunikációja szintén olyan jellemző, ami alapján támogatóik magasabb SDO-val rendelkezhetnek, mint a többi párt szimpatizánsai (Nordensvard – Ketola 2015). A szociális dominancia esetében szintén jelentőséggel bírnak a szavazók demográfiai jellemzői. Hiszen Sidanius és társai kutatásai alapján az SDO sokkal erősebben van jelen az olyan személyek körében, akik nemüket tekintve férfiak, és többségükben az idősebb életkori csoportokhoz tartoznak, valamint általában alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, mint az a társadalom egészében jellemző (Sidanius – Pratto 1999, Panno 2018). A Finnek Pártja pedig pontosan az ezekkel a demográfiai jellemzőkkel leírható csoportokban tekinthető a legnépszerűbbnek (Borg 2019), noha népszerűsége más csoportokban is növekedett az elmúlt években (Lizotte – Kallio 2023).

A Finnek Pártja képviselői a vizsgálatban

A kommentek kigyűjtésénél a Finnek Pártjának három jelenleg is aktív képviselőjét választottuk ki. Mindhárom képviselő tagja a jelenlegi finn parlamentnek, és rendelkezik a YouTube közösségi videómegosztó oldalon működő csatornával, ahová heti rendszerességgel töltenek fel különböző politikai tartalmú videókat, amelyekben

KÖZELKÉP

rendszerint a populista párt hivatalos álláspontjával megegyezőleg fejtik ki nézeteiket. A három képviselő név szerint Sebastian Tynkkynen³, Riikka Purra⁴ és Joakim Vigelius⁵. A képviselők kiválasztása során az elsődleges szempont az volt, hogy a vizsgált időintervallumon belüli összesített videómegtekintésüknek legalább el kellett érnie a Finnek Pártjára a 2023-as választások során szavazó választók számának (618 680) 10%-át.⁶ A minta kiválasztásánál szintén szempont volt, hogy a választott politikusok különböző életkorú és demográfiájú csoportokat reprezentáljanak, lefedve ezáltal a Finnek Pártja iránt érdeklődő személyek minél szélesebb körét. A képviselők kiválasztásánál feltételeztük azt, hogy a 26 éves Vigelius inkább a fiatalabb életkori csoportokat tudja megszólítani, míg Purra esetében a női szavazók szimpátiája lesz a meghatározó.

A kommentek gyűjtésének időintervallumát a 2023. áprilisi finn parlamenti választások után egy hónappal, tehát 2023. május 2-ától nyitottuk meg és az új koalíciós kormány első jelentős megszorító intézkedéseinek hivatalossá válásával 2023. szeptember 1-jével zártuk be. A parlamenti választásokat követő egy hónapot azért nem vettük bele az elemzésbe, mivel ebben az időszakban még nem kezdődtek el a finn politikában meglehetősen gyakornak számító koalíciós tárgyalások (Welker 2013). Az új kormány a Finnek Pártjának részvételével pedig még nem alakult meg. Az átmeneti politikai bizonytalanság viszont torzíthatta volna az eredményeket, hiszen a Finnek Pártja hiába lett ismételten a második legnépszerűbb párt a szavazatok 20,1%-ával, azonban a finn politikai rendszer sajátosságaiból fakadóan korántsem volt biztos, hogy bekerül a parlamentbe. A parlamentbe kerülés nélkül viszont a szociálisan domináns szituáció a Finnek Pártjának esetében a politikai rendszerben nem valósulhatott volna meg olyan mértékben, mint amikor a párt hatalmon van.

A meghatározott időintervallumon belül a választott képviselők videói alatt összesen 2569 komment kigyűjtésére került sor. Összesen 22 videó került be az elemzésbe. A kigyűjtött kommentek száma (Vigelius 243, Purra 507, Tynkkynen 1618) hűen tükrözte a képviselők YouTube közösségi videómegosztón jelen lévő felirat-

³ Tynkkynen 2019-ben került be először a finn parlamentbe a Finnek Pártjának képviselőjeként. Tynkkynen az elemzésbe vett képviselők között a vizsgált időszakban a legaktívabbnak számított. A legutóbbi parlamenti választások során kizárólag közösségi adományokból finanszírozott kampányával sikerült bekerülnie a finn parlamentbe, amely során 7473 eurót gyűjtött össze.

⁴ Purra szintén 2019 óta képviselő a Finnek Pártjában. A Finn Parlamentben a Finnek Pártja képviselőcsoportjának a vezetője. Jelenleg a finn koalíciós kormány pénzügyminisztere. Az általa betöltött fontos pozíciók is szerepet játszottak videóinak az elemzésbe vételéhez.

⁵ Vigelius a 2023-as választásokat követően lett a finn parlament képviselője. A közösségi médiában akkor tett szert nagy népszerűsége, amikor 2020-ban egy „Társadalmi nemek egyenlősége” elnevezésű egyetemi kurzus egyik előadását követően a közösségi médiában nyilvánosan megkérdőjelezte az előadáson elhangzottakat. Később egymásnak ellentmondó információk alapján a kurzus oktatója által töröltre került a kurzusról. Az eset nagy visszhangot váltott ki, és jelentősen hozzájárul politikai karrierjének felelő feléléséhez.

⁶ https://pxdata.stat.fi/PxWeb/Pxweb/en/StatFin/StatFin_evaa/statfin_evaa_pxt_12i9.px/table/tableViewLayout1/

KÖZELKÉP

kozóinak és aktivitásának az arányát, ami abból a tényből fakad, hogy a több feliratkozóval rendelkezők általánosságban gyakrabban töltenek fel tartalmat, és a feliratkozás egyik funkciója az, hogy a feliratkozó minél hamarabb értesüljön az új tartalmakról. A minta összeállítása során kizárólag a hagyományos videókat vettük be az elemzésünkbe, az egyéb rövid videós tartalmakra adott reakciók (például YouTube shorts) nem képezték az elemzés tárgyát.

A kommentek kigyűjtésére a YouTube API-k⁷ segítségével került sor. Az elmúlt évek adatvédelmi botrányaiból fakadóan, mint amik a Cambridge Analyticát érintették, számos közösségi platform, elsődlegesen a Facebook, illetve az Instagram szigorította meg jelentősen az API adatokhoz történő hozzáférést (Bruns 2019). Az adathozzáférés szigorításából fakadóan esett végül a döntés a YouTube közösségi videómegosztó felületre, ahol az API alapú hozzáférés kevésbé korlátozott, mint az előbbi két platform esetében. YouTube API-on keresztül egy videó alatt maximum 100 komment adatait és szövegét lehet kigyűjteni. Az adatok elemzése előtt a résztvevők felhasználó neveit az anonimitás biztosítása érdekében eltávolítottuk a szöveges adatok közül. A tiszta szöveges adatokat végül Excel felhasználásával egy „Pivot Table” segítségével válogattuk le, annak érdekében, hogy a szövegek tisztán elemezhetőek legyenek. Ezt követően került sor a megjegyzések elemző programba történő bevitelére.

Fontos rögzíteni, hogy a videók alatti megjegyzések nem minden esetben olyan egyénektől származnak, akik bizonyítottan a Finnek Pártjának szavazói, így a kapott eredmények Finnek Pártja szavazókra történő direkt általánosítása félrevezető lenne. Bennet szerint a közösségi médiában való részvételt a felhasználók expresszív motivációi vezérik és önmagukat, tehát a saját identitásukat fejezik ki (Bennet – Segerberg 2013). Ebből kifolyólag feltételezhetjük azt, hogy a felhasználók olyan médiafelületekkel lépnek gyakrabban kapcsolatba, amelyek üzenetei megegyeznek a saját maguk által vallott identitással (Bene 2020). Emiatt állíthatjuk azt is, hogy a kommentek nagy része olyan személyektől származik, akik legalább szimpatizálnak a Finnek Pártja politikai üzeneteivel, még ha nem is feltétlenül tekinthetők a párt szavazóinak.

A szociális dominancia diskurzív megnyilvánulásának lehetséges irányai

Kutatások bizonyították, hogy a választók politikai online aktivitását elsődlegesen az identitásuk megjelenítésére történő törekvés határozza meg (Svensson 2011). Az identitások kifejezése mögötti eltérő motivációk azonban különböző szociálisan domináns kifejezés kategóriákat eredményezhetnek. A szociális dominancia szakiro-

⁷ Az API elősegíti a számítógépek egymás között megvalósuló kommunikációját, azáltal, hogy hitelesített csatornákon keresztül adatot közvetít a számítógépek között. Az API azonban szintén megfelelőnek bizonyult az adatok kutatási céllal történő kinyerésére is.

KÖZELKÉP

dalmi előzményeit alapul véve négy lehetséges dimenziót határoztunk meg, mint olyan szűrőket, amelyek a szociális dominancia diskurzív típusaihoz kapcsolhatóak, egyúttal pedig a Finnek Pártja releváns jellegzetességein alapulnak. Minden kategória esetében megállapításra kerültek specifikus kereső szavak, amik alapján elkészítésre kerültek az egyes kategóriák szótárai. Ezeket a szótárakat lábjegyzetben jeleltük. A szótárak kialakítása során felhasználtuk az online elérhető „sanakirja.org”, illetve a szintén online elérhető „kielitoimistonsanakirja.fi” oldalakat, amelyek segítségével az egyes keresőszavak szinonimáit tudtuk megállapítani. Alternatív megoldásként számítógéppel támogatott kulcsszógenerálást is választhattunk volna (King et al. 2017). Végül azonban az említett mesterséges intelligencián alapuló szótárak használatával a kifejezések széles skáláját sikerült lefedni.

Az első kategória a politikai retorikához kapcsolódik. A nemzeti, nacionalista alapon történő populista politizálás, valamint a kulturális értékek megőrzése vonzóak lehetnek az olyan választók számára, akik a nemzeti populáció hatalmának fennmaradásában és a hagyományos társadalmi hierarchiák fenntartásában érdekeltek és általában magasabb szociális dominancia orientációval jellemezhetőek (Pratto et al. 1994). Ehhez a kategóriához a nacionalista nyelvhasználatot határoztuk meg, mint olyan jellemzőt, ami a szociálisan domináns kommunikáció fontos elemét képezheti.⁸ Nacionalista nyelvhasználaton azokat a kifejezéseket értettük, amik a nemzetre, annak nagyságára, a történelmi múlt vagy jelen dicsőségére vonatkoztak.

Az out-group-pal – vagy külső csoporttal – szembeni negatív attitűdök szintén olyan jellemzők, amelyek meghatározóak az SDO tekintetében. Az out-group-ok besorolása nem pusztán a bevándorlókkal szemben fordulhat elő, de megjelenhet egyéb kisebbségi csoporttal, valamint marginalizált közösséggel szemben is (Pratto et al. 1994). Ennek a kategóriának a nyelvi megnyilvánulásai a „Mi” és az „Ők” dichotómiája nevet viselik, ami többek között megnyilvánul a diszkrimináló nyelvhasználatban is,⁹ vagyis a szakirodalmi előzmények alapján az összes olyan más csoportra utaló kifejezést diszkriminatívnak tekintjük, ahol a kommentek előzetes értelmezése során negatív jelzőt azonosítottunk.

⁸ kanta (gyökér, bázis), suomi (Finnország), isänmaa (apaország), koti (otthon), kotimaa (haza), perintö (hagyomány, tradíció), perus (alap)

⁹ maahanmuutto (bevándorló), vasen (baloldal), sosialismi (szocializmus), Eurooppa (Európa), vihreä (zöld), arabialainen (arab), kommunisti (kommunista), migrantti (migráns), demari (libsi), migri (migráns), ulkomaa (külföld), rasisti (rasszista), musta (fekete), rasismi (rasszizmus), pakolainen (menedékkérő), muuttaja (vándorló), EU (Európai unió), maahanmuuttaja (bevándorló), neekeri (néger), turvapaikka (menedék)

KÖZELKÉP

Az autoriter nyelvhasználat¹⁰ és a hierarchikus kifejezések¹¹ használata szintén befolyásolhatja az egyének identitását. Amennyiben a párt képviselője gyakran fejez ki nyilvánosan autoriter jegyeket, illetve használ diszkriminatív, megosztó kifejezéseket, abban az esetben feltételezhető, hogy elsődlegesen olyan személyeket fog vonzani, akik erős vezetésre és a társadalmi hierarchiák fenntartására fogékonyak, végső soron pedig feltehetőleg magasabb SDO-val jellemezhetőek (Tesi et al. 2022). Altemeyer szerint az autoriter személyiséggel jellemezhető személyek az olyan pártokat preferálják, amelyek programjuk középpontjába a szigorú jogrendet állítják, és annak a megszilárdítását vagy helyreállítását tűzik ki célul (Altemeyer 1998). Ennek nyomán az autoriter nyelvhasználat esetében olyan szavak és szinonimáik kerültek a szótárunkba, amelyek a társadalmi rendre, a keménységre, valamint a fegyelemre vonatkoztak. A hierarchikus kifejezések a hatalom vertikális dimenziójára utalva kerültek kialakításra. Emellett a hatalomból fakadó, az azzal járó egyéb cselekedetekre utaló szavak kerültek még a hierarchikus kifejezések szótárába.

Ezek mellett a kategóriák mellett a szociális dominancia fogalma alapján meghatároztunk egy szociálisan domináns nyelvi szituációt, ami arra vonatkozott, hogy az adott kommentelő azt szeretné, hogy egy meghatározott külső csoport kevesebb erőforrás birtoklásával rendelkezzen, mint a saját csoportja. A javak esetében, mind az anyagi, mind a szimbolikus javak keresésre kerültek a szociális dominancia orientáció definíciója alapján (Sidanius et al. 1994). Ennek a szituációnak a megállapítását manuálisan, kutatói besorolás alapján végeztük el.

Az adatok tisztítása és az elemzés menete

A szöveges adatok elemzését és diskurzív csoportok kialakítását a MAXQDA nevű kvalitatív tartalomelemző program 2024-es verziójával végeztük. A program lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy kódolják, szervezzék és elemezzék a kutatási adatokat, beleértve a szöveges dokumentumokat, hangfelvételeket, videókat és képeket is. A MAXQDA lehetőséget nyújt a felhasználók számára, hogy különböző módszerekkel dolgozzanak, beleértve a tartalomelemzést, a földrajzi információkat és az interjúelemzést is. A program használata rendkívül rugalmas, és lehetőséget biztosít a kutatók számára, hogy egyéni igényeiknek megfelelően alakítsák ki az adatelemzési folyamatot.

A kutatás adatelemzése során deduktív módszertant használtunk előzetesen kialakítva egy előre definiált kategóriarendszert (Mészáros – Sebők 2018). Első

¹⁰ vaikea (nehéz), järjes (rend), kova (kemény), luja (kemény), kireä (feszés), vahva (erős), pitävä (tartós), tiukka (kemény, szigorú), piukka (kemény, szigorú), sinnikäs (kítartó), ankara (szörnyen kemény), kuri (fegyelem), sitkeä (kemény, ellenálló)

¹¹ luokka (osztály), ylä- (felső), alhainen (alsó), alas (le), hillitä (kontrollál), sääätä (szabályoz), hallita (ural), ulos (kifelé), yllä (fent), vallita (uralkodik), valta (hatalom), huippu (csúcs), ylös (fel)

KÖZELKÉP

körben törlésre kerültek azok a kommentek, amelyek duplikáltak voltak, vagy pusztán érzelmi tartalmat hordoztak magukban a reflexió tárgya nélkül. Ezt követően eltávolításra kerültek az adott politikus munkásságára vonatkozó megjegyzések is. Az elemzés során előzetesen kiszűrésre kerültek a finn nyelv leggyakoribb szavai, köztiszavai, illetve névmásai, annak érdekében, hogy ne torzítsák a kapott adatok értelmezését. Végül $N = 2368$ komment felelt meg az előre meghatározott kritériumrendszernek. A finn nyelv sajátosságaiból kifolyólag annak érdekében, hogy a szövegfelismerő algoritmusok esetleges torzításai ne befolyásolják a szövegek értelmezését az elemzés során manuális kódolás alkalmazására került sor. Mivel korábban nem készült a szociális dominancia diskurzív megnyilvánulásaihoz kapcsolódó szójelöltár, ezért ennek az eszköznek a validálása is a kutatás keretében ment végbe. Egy ilyen validált szójelöltárak létrehozása nagymértékben megkönnyíti a kommentek kategorizálását.

Elemzési egységként egész kommentek kerültek meghatározásra, amelyekben ha az általunk meghatározott keresőszavak előfordultak, akkor az adott megjegyzés besorolódott egy kategóriába, például diszkrimináló nyelvezetbe. Egy komment több kategóriába is kerülhetett. Ezen kategóriák egymásban való előfordulásának a gyakoriságát egy hőtérképes keresztábrán ábrázoltuk. Ha két kategória szavai a kommentekben gyakran fordultak elő, akkor az azokba a kategóriákba sorolt kommenteket manuális értelmezés alapján jellemeztük. Az elemzés esetében fő szempont volt, hogy a válaszadó milyen külső csoportot nevez meg, és hogyan viszonyul hozzá. Emellett az is vizsgáltuk, hogy ezekben a kategóriákban melyek a leggyakrabban előforduló szavak, kifejezések, illetve azok milyen mögöttes jelentésre utalhatnak.

Eredmények

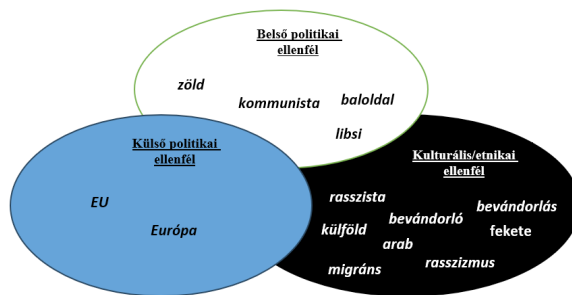
Előzetesen elvégeztük az egyes kategóriák keresőszavainak elemzését. Ennek nyomán a legnagyobb elemszámban előforduló kifejezéseket a „Mi” és az „Ők” kategóriájában találtuk. Ebben a kategóriában kiemelkedik az Európai Unió említése, valamint a baloldallal és a bevándorlással kapcsolatos kifejezések. A hierarchikus kifejezéseken alapuló szociálisan domináns kategória nem bizonyult kielégítőnek arra vonatkozóan, hogy a szociális dominanciára releváns következtetéseket fogalmazhassunk meg belőle. Ennek oka, hogy az alá-fölé rendeltség finn kifejezéseinek szótövei gyenge tövek lévén rengeteg másik kifejezésben is előfordulnak, sok esetben olyan kifejezésekben is, amelyek egyáltalán nem vonatkoznak a hatalmi és egyéb hierarchikus viszonyok megnevezésére. A diszkrimináló nyelvezet, valamint a „Mi” és az „Ők” kategóriájának gyakori előfordulása miatt a két kategória a megjegyzések áttekintését követően összevonásra került.

A „Mi” és az „Ők”, valamint a diszkrimináló nyelvezet kategóriájából a kommentek elemzését követően megállapításra kerültek azok a külső csoportok, amelyek ké-

KÖZELKÉP

pezhetik a szociális dominancia alapját. Az ebbe a kategóriába sorolt megjegyzések esetében három fő külső csoport volt, ami a leggyakrabban került megnevezésre. Az első kategória a belső politikai ellenfelek nevet viseli. Ide kerültek azok a kommentek, amik a hazai baloldal említését tartalmazták. A második alegység pedig a külső politikai ellenfélre vonatkozott és nagyrészt az Európai Unió említéseit tartalmazta. A harmadik csoportba a kulturális és etnikai ellenféllel kapcsolatos megjegyzések kerültek csoportosításra. Ez a kategória nagyrészt a bevándorlás kérdéséhez kapcsolódott.

1. ábra. A szociális dominancia szempontjából lényeges külső csoportok és a bennük leggyakrabban előforduló szavak. *Forrás:* Saját szerkesztés

Mindhárom csoport esetében szófelhőn ábrázoltuk a leggyakrabban előforduló kifejezéseket, hogy megállapítható legyen, mely szavak és kifejezések fordulnak elő a leggyakrabban a fentebb meghatározott kategóriákban. A szófelhőket a tanulmányban lentebb mellékletek formájában jelöltük. Csak azok a szavak kerültek megjelenítésre, amik legalább tíz alkalommal kerültek említésre a megjegyzésekben. A bevándorlókkal mint külső csoporttal szembeni viszonyulások esetében a szófelhő eredményei alapján a legkiemelkedőbb kifejezés a rasszizmus (117), ugyanakkor ebben a kategóriában is jelentős Finnország (54) említése, valamint az országba történő mozgásra való hivatkozás¹². Az Európai Unió megnevezéseit tartalmazó szófelhő esetében a leggyakoribb kifejezések közé szintén bekerült a rasszizmus (29), valamint a Finnország (42). Ebben a kategóriában kerülnek említésre leggyakrabban a „pénz” (24) az „ellen” (22) és a „többé már nem” (27) kifejezések.¹³ A politikai ellenféllel szembeni kategóriában a leggyakoribb kifejezések a baloldal (50), parlament (14), valamint Finnország (27) különböző változatai voltak, de kiemelkedik a rasszizmus említése is (22).¹⁴ A rasszizmus és a Finnország kifejezések gyakori előfordulása miatt az ezeket a kifejezéseket tartalmazó kommenteket külön kategóriába

¹² 1. melléklet.

¹³ 2. melléklet.

¹⁴ 3. melléklet.

KÖZELKÉP

soroltuk (Finn említés, Rasszizmus említés). A külső csoportok megnevezése alapján a szociális dominanciának három fő iránya határozható meg finn esetben. Az első csoportot a bevándorlók képezik. A második csoport az Európai Uniót említi többségben. A harmadik irány pedig a politikai baloldalt, tehát a korábbi kormányzó koalíció pártjait foglalja magában. A rasszizmus és különböző változatainak említését tartalmazó kommentek többsége elutasítja, hogy a megjegyzés írója vagy a Finnek Pártja rasszista lenne. A rasszizmust említő kommentek másik csoportját képezik az olyan megjegyzések, amelyek a finn embereket állítják be a rasszizmus elszenvedőiként. Itt több esetben is megjelenik a többségi társadalomra vagy alaptársadalomra („kantaväestö”) mint olyan közösségre történő hivatkozás, amelyet a saját országukban finnságükből kifolyólag különböző hátrányok érnek. Ezt követően végeztük el az általunk kialakított kategóriák mátrixban történő ábrázolását, ami alapján a megjegyzések rész kategóriáinak kialakítására került sor.

1. táblázat. Keresztábra megjegyzéskategóriák egymásban való előfordulásának elemszámai

	„Mi” és „Ők” dichotómiája	Politikai ellenfelekkel szemben	Rasszizmus említés	EU-val szemben	Bevándorlók- kal szemben	Autoritáriánus nyelv	Nacionalista nyelv	Finn említés
„Mi” és „Ők” dichotómiája	0	138	106	172	183	50	226	192
Politikai ellenfelek- kel szemben	138	0	22	34	38	13	60	50
Rasszizmus említés	106	22	0	27	106	12	65	61
EU-val szemben	172	34	27	0	46	29	102	86
Bevándorlók- kal szemben	183	38	106	46	0	23	110	95
Autoritáriánus nyelv	50	13	12	29	23	0	60	48
Nacionalista nyelv	226	60	65	102	110	60	0	510
Finn említés	192	50	61	86	95	48	510	0

Forrás: Saját szerkesztés

Megjegyzés: Minél vörösebb két kategóriának a metszete, annál gyakrabban fordult elő a vizsgált kommentekben a két kategória egyszerre történő megjelenése.

KÖZELKÉP

A keresztábra adataiból leolvasható, hogy a „Mi” és az „Ők” kategóriájában hangsúlyos a bevándorlókkal szembeni ellenérzés, illetve az EU elutasítása. A rasszizmus szó megjelenése meglehetősen gyakran függött össze a bevándorlókkal szembeni megnyilvánulásokkal. Emellett a rasszizmus szónak és különböző változatainak nacionalista nyelvezettel való összefüggése a kommentek értelmezését követően szintén arra utal, hogy a felhasználók jelentős része Finnországgal és a finnséggel szemben emleget rasszista hozzáállást, elsősorban a politikai baloldal részéről.

A keresztábra alapján megjegyzéskategóriák kialakítását végeztük el annak érdekében, hogy a megjegyzések tipizálhatóak legyenek. Az elemzés során három fő megjegyzéskategória került kialakításra a keresztábra összefüggéseit felhasználva. A keresztábra adatai alapján létrehozott megjegyzéskategóriák a következők:

Kirekesztő-nacionalista. Ebbe a kategóriába sorolható az elemzésbe vont kommentek közel harmada, számosságát tekintve ez a legnagyobb kategória. Ebben a csoportban a leggyakoribb a finnség különböző formáinak a megnevezése. Ezen kívül mind az EU-val, mind a politikai ellenfelekkel és a baloldallal szemben hangsúlyosan jelenik meg a kritikai pozíció. Elsősorban azonban mégis a bevándorlás kérdése az, ami ezt a csoportot a leginkább foglalkoztatja. Itt találkozunk a leggyakrabban a rasszizmus megnevezéssel is, ahol a kommentelők vagy elutasítják, hogy ők maguk rasszisták lennének, vagy pedig magukat, tehát az igaz finnek csoportját tekintik a rasszizmus fő célpontjának. Ebben a kategóriában jelenik meg az emberekre való hivatkozás, akik olyan finn emberek, akiktől a bevándorlók elveszik a sikeresebb élet lehetőségét. Jelentős még az adósság kifejezésnek az előfordulása, ami arra utal, hogy az elmúlt időszakban a jóléti állam színvonalának a fenntartása megkövetelte az állami bevételek növelését. A kirekesztő nacionalisták negatívan viszonyulnak az államadósság emelkedéséhez, annak növekedését teljes egészében a bevándorlók jelenlétének tulajdonítják.

Autoriter politikailag kirekesztő. Ebben a kategóriában a leggyakoribb az autoriter kifejezések előfordulása. Habár ez a kategória szintén kritikusan viszonyul a bevándorlás kérdéséhez, azonban az elsődleges ellenfelének mégis a politikai baloldalt nevezi meg. A bevándorlás problémáját a politikai baloldal kormányzásának tudják be elsődlegesen, de feltételezik, hogy egy politikai fordulattal a bevándorlás számukra kedvező irányt venne, tehát drasztikusan lecsökkenne a bevándorlók száma. A parlament kifejezés gyakorisága arra utal, hogy elsődlegesen a parlament összetételében látják az ország fő problémáját, ami a „zöld és vörös” koalícióban nyilvánult meg. Ebben a kategóriában jelentős a munka kifejezés előfordulása, amivel a megfelelő munka hiányát igyekeznek kifejezni a kommentelők. Leginkább az elégséges fizetést biztosító munkahelyek hiányát róják fel a baloldalnak, illetve amellett foglalnak állást, hogy a finn politikai baloldal elfordult az emberektől és a valódi problémáktól.

Hátrahagyott autoriter-nacionalista. Ebben a kategóriában szintén gyakori a finnség kifejezéseinek a diskurzív kinyilvánítása. Emellett a Finnek Pártjának a meg-

KÖZELKÉP

nevezése is hangsúlyos. Ezen kívül a parlament az adók és a pénz azok a kifejezések, amelyek a legnagyobb arányban fordulnak elő. Viszont ez a kategória az előzőkkel szemben messze a legkritikusabb a Finnek Pártjával és kormányzó koalíciós partnerével a Centrumpárttal szemben. Ez a csoport főleg a finn munkásosztály érdekeit félti és a közelgő megszorításoktól való félelem hangsúlyosan jelenik meg körükben, amit a megszorítással kapcsolatos kifejezések gyakorisága is jellemez. A megszorítás szó leggyakoribb kontextusa a javak szegény rétegektől (a néptől) a gazdagok felé történő csoportosítása (elvétele), amiben már az újonnan alakulóban lévő jobb-közép koalíció élén a Finnek Pártjával is erőteljes szerepet vállal a kommentelők szerint.

Kerestük a szociálisan domináns szituáció nyelvi kifejeződését is, ahol az alapvető kiinduló helyzet az volt, hogy az előzetes meghatározott három külső csoport (EU, bevándorlók, baloldal) kategóriával szemben igyekeztünk megtalálni azokat a bejegyzéseket, amik tartalmaztak pozitív kifejezést arra vonatkozóan, hogy előnyös lenne, ha a másik csoport kevesebb erőforrást birtokolna. A javak meghatározásánál mind az anyagi, mind a szimbolikus javakat számításba vettük a szociális dominancia meghatározása alapján (Sidanius – Pratto 1999). Az elemzések az előzetes várakozásokkal szemben azonban azt mutatták, hogy a szociális dominancia ilyen módon történő diskurzív kifejeződése nem számottevő. A kommentelők az esetek döntő többségében arra utaltak, hogy azt szeretnék, hogy a saját csoportjuknak legyen annyi joguk, mint amennyi joggal a bevándorlók jelenleg rendelkeznek. Emellett szintén jelentős szerepet töltött be a szegény társadalmi rétegek gazdag társadalmi rétegekkel szembeni hátrányának említése, ami egyfajta munka-tőke konfliktusként is értelmezhető, ahol a politikai elit rossz döntéseit és a bevándorlók általi megnövekedett költségeket tekintik a szegénység fő okának. Ezt egészítik ki az Európai Unió nettó befizetői pozíciójából fakadó költségeivel, amely problémának a megoldását az EU-ból történő azonnali kilépésben látják.

Az eredmények tágabb kontextusba helyezése

A EU és rasszizmus kategóriák gyakorisága azt vetíti előre, hogy a „Mi” és az „Ők” dichotómiáján alapuló szociális dominancia kifejezések lehetnek azok, amik a szociális dominancia orientáció vonatkozásában Finnországban a legmeghatározóbb elemek lehetnek. A Finnek Pártja támogatói között nagy valószínűséggel a szociális dominanciának lényegi eleme, egyúttal az általuk kívánatosnak vélt egyenlőtlenségi relációk meghatározója is a finnség motívuma. Erre utal a Finnországhoz és a finnséghez köthető szavak megjegyzésekben előforduló túlsúlya. A „Mi” és az „Ők” kategóriája azért is emelkedhet ki, mivel a populista kommunikáció és retorika is alapvetően erre a dichotómiára épül (De Vriese et al. 2018). Ez az ellentét megnyilvánulhat az elitekkel szemben, valamint egyéb kisebbségi csoportok ellenében is,

KÖZELKÉP

ami a Finnek Pártjának esetében elsődlegesen a bevándorló csoportokat foglalja magában és a kommentelők körében is hangsúlyosan kifejeződik a bevándorlás nagymértékű elutasításában. Ezeknek a külső csoportoknak a jelenléte tökéletesen beillik a nacionalista populista pártok napjainkban globálisan megfigyelhető retorikájába (Wehner – Thies 2021), továbbá igazolja, hogy egy konszenzuális politikai rendszerben is hasonló módon történhet a külső csoportok képzése, mint más, kevésbé szilárdnak tekinthető demokráciákban. A finn eset ebből kifolyólag abba a globális folyamatba illeszkedik bele, ami a populista nexust és a szélsőségek megerősödését foglalja magában, amely folyamatnak akár Közép-Európában is tanúi lehetünk (Petrovic et al. 2022).

Valójában a szociálisan domináns szituáció nem jelenik meg nyíltan a kommentezőben. Ennek a helyzetnek az oka szintén a populista retorikából ered, ami a saját csoportot mint hátrányos helyzetben lévőket igyekszik ábrázolni (Mudde 2004). Ennek jellemzője minden esetben a hatalmi rendszerben elfoglalt kedvezőtlen pozíció, és a hátrahagyottság érzése (Laclau 2011). Ezt az állítást erősíti, hogy a rasszizmus szóra történő keresés során bebizonyosodott, hogy amennyiben a válaszadók a rasszizmust említik, abban az esetben is saját magukat, tehát az „igaz finneket” tekintik a rasszizmus elszenvedőinek. Ennek az áldozati pozíciónak a felvétele a populista retorikának egyik eleme (Müller 2017), és annak a politikai szint felé történő artikulálását jelenti a kommentelők felől. A nacionalista kifejezések nagyarányú előfordulása teljes egészében visszatükrözi a Finnek Pártja retorikáját, hiszen a nacionalista kommentelők a nem bevándorló háttérű, és finn nyelven beszélő finn embereket szeretnék az országban a domináns csoportként látni, pontosan úgy, ahogyan az a Finnek Pártja hivatalos dokumentumaiban is megjelenik (Hatakka 2020). A helyzet sajátos paradoxona és a kulturális beágyazottság jellemzője, hogy a finnek jóléti társadalmában a szociális dominancia elmélete egy „megszelídített” verzióban fordul elő. Csak az idegen csoporttal szemben kívánja érvényesíteni a „dominanciáját”, és a finn rosszabb helyzetű társadalmi csoportok védelmében lépnek fel a megjegyzések írói.

A kapott eredmények másik lehetséges magyarázatát a „fordított áldozatiság” (reverse victimhood) és „fordított rasszizmus” (reverse racism) elméletekben találjuk. Az elméletek főleg az Egyesült Államokban tapasztalható fehér, nemzeti, konzervatív értékrendű populáció esetében írják azt a jelenséget, hogy az említett csoportok magukat a rasszizmus elszenvedőiként azonosítják, míg elsősorban a bevándorló, sok esetben afroamerikai társadalmi csoportok szerintük kevésbé vannak kirekesztve a társadalomból, mint a saját csoportjuk (Norton – Sommers 2011). Ez a meggyőző és hozzájárulhat olyan nézeteknek az erősödéséhez, amelyek a társadalmi csoportok közötti erőforrások birtoklására alkalmazzák a zéró összegű játszma elméletét. Ez alapján elsődlegesen a fehér bőrű amerikaiak érzik úgy, hogy a külső társadalmi csoport nyereségével egyenesen arányosan csökken a saját csoport számára rendelkezésre álló javak mennyisége (Wilkins et al. 2015). Nagy valószínűséggel a Finnek Pártja képviselőinek tartalmait rendszeresen követő személyek esetében is hasonló

KÖZELKÉP

jelenségnek lehetünk tanúi, azonban a fordított rasszizmus jelensége alig kutatott, ebből kifolyólag ennek a jelenségnek a bizonyítása a finn populista szavazók esetében további, specifikusabb vizsgálatot igényel.

Az autoriter politikailag kirekesztő kategória jelenléte egyértelmű bizonyíték a politikai polarizáció Finnországban való jelenlétére. Elemzések szerint a szavazók demográfiája tekintetében Finnországban a leginkább eltérő pártok az elemzésünkben szereplő Finnek Pártja, valamint a Zöld Párt, amelyre számos esetben negatív kontextusban hivatkoztak a kommentelők. A különbségek pedig folyamatosan nőnek a két párt között (Lönnqvist et al. 2020). Kawecki vizsgálata alapján a politikai polarizáció a Finnek Pártjának sikereivel Finnországban valóban növekedett. Különösen az affektív polarizáció mértéke emelkedett, ami az észérvekkel és ideológiákkal szemben az adott csoporthoz – ebben az esetben párthoz – való tartozást tekinti az ellentétek fő okának (Kawecki 2022). Az affektív politikai polarizáció háttérben Lyengar (2012) szerint az egyének szociális identitása áll, ami a szociális dominancia orientáció mögött is meghúzódik (Sidanius et al. 1994). Lényege, hogy az egyének identitásának szerves részét képezik annak a csoportnak a pozitív tulajdonságai, ahová ők magukat tartozónak vélik. Tajfel szerint két véletlen módon kijelölt csoport esetében is szükségszerű a tagok másik csoporttól való elkülönülése és a csoportidentitások kialakulása (Tajfel 1974). Ezekből a tendenciákból kiindulva feltételezhető, hogy az érzelmeken alapuló politikai polarizáció erősödésével a szociális dominancia orientáció is egyre erősödni fog, még ha diskurzív módon ezt nem is artikulálják a pártok szavazói. A politikai polarizáció a konszenzuskultúrán alapuló politikai viszonyokat jelentős mértékben átalakíthatja, a konszenzust rombolhatja (Arter 2018). Ugyanakkor Kawecki (2022) szerint a politikai polarizációnak pozitív hatásai is lehetnek, hiszen növelheti a politikai aktivitást és csökkentheti a választók apátiáját.

A hátrahagyott autoriter-nacionalista csoport jelenléte egyértelműen a megszorító csomaghoz kötődik, hiszen ez az egyik leggyakrabban előforduló szó a megjegyzésekben. A közelgő megszorítások szakértők szerint leginkább az alacsony jövedelmű csoportokat érintik hátrányosan, valamint a szociális és munkanélküli ellátások mennyiségének csökkentését foglalják magukban.¹⁵ Éppen azokat érintik tehát negatívan a megszorítások, akiknek a védelmében a populisták fellépnek (Laclau 2011). A jövő szempontjából kérdéses, hogy a Finnek Pártja milyen mértékben tudja megszólítani a populista szavazókat. Mivel parlamentben elfoglalt helyükkel immár ők is a politikai elit részét képezik, ezáltal viszont az elitellenesség már nem lehet olyan mértékben hatékony, mint korábban. Nagyon hasonló helyzet állt elő, amikor 2017-ben a Finnek Pártja kilépett az akkori koalíciós kormányból (Arter 2018). Hatalka szerint a népszerűségük elvesztésének oka, hogy a kormány tagjaként már

¹⁵ <https://yle.fi/a/74-20063072>

KÖZELKÉP

nem tudták magukat az eliten kívüli erőként ábrázolni, ezzel pedig elveszítették támogatóik jelentős részét (Hatakka 2016).

Összegzés

A diskurzuselemzés során a szociálisan domináns nyelvi szituáció kifejeződésének megnyilvánulását kerestük a Finnek Pártja legjelentősebb képviselőinek YouTube-on közzétett videói alatt. Emellett a kommentek főbb típusainak meghatározása is a kutatás részét képezte. Az elemzés során három olyan külső csoport került megállapításra, amelyekkel szemben a szociális dominancia vizsgálata releváns lehet. Ez a három csoport az Európai Uniót, a bevándorlókat, valamint a baloldal képviselőit foglalja magában. A szavak előfordulási gyakorisága alapján a finnség a legmeghatározóbb motívum a Finnek Pártja támogatóinak körében, ami a Finnek Pártja retorikájában is hangsúlyos elem.

A szociális dominancia a kommentmezőben nem olyan formában fejeződött ki, ahogyan előzetesen feltételezhető volt. A Finnek Pártja támogatói magukat sokkal inkább a szociális dominancia alávetett csoportjaként azonosították, annak ellenére is, hogy a vizsgálat időszakában már tudható volt a Finnek Pártjának koalíciós kormányban való részvétele. Az, hogy a populista retorika a finneket mint hátrahagyott csoportot erősítő jellegzetessége okozta-e ezt a sajátos megnyilvánulást, vagy pedig egyéb sajátos finn jellemző áll a jelenség háttérében, további vizsgálatokat igényel. Ennek ellenére olyan vélemény és diskurzív kategóriák kerültek kialakításra az elemzés során, amelyek a jövőben előre vihetik a szociális dominancia és a populista szavazók diskurzusainak kutatását. Az autoriter politikailag kirekesztő kategória jelenléte az affektív politikai polarizáció Finnországban való markáns jelenlétét igazolhatja, ami a korábbi konszenzuális politikai viszonyokat eltolhatja egy jóval szétartóbb politika kultúra irányába. Az affektív politikai polarizáció jelenléte és erősödése azért jelentős, mivel kialakulásának háttérében ugyanaz a szociális identitás áll, ami a szociális dominancia orientáció mögött is meghúzódik. Ennek nyomán a kettő jelenség együtt történő vizsgálata és egymásra hatása Finnországban izgalmas kutatási lehetőségeket rejt magában.

Irodalom

- Altemeyer, B. (1998): The other „authoritarian personality”. In: Berkowitz, L. (eds.): *Advances in Experimental Social Psychology*, 30. Orlando, FL, Academic Press.
- Altemeyer, B. (2004): Highly dominating, highly prejudiced personalities. *Journal of Social Psychology*, 144: 421–428.

KÖZELKÉP

- Arter, D. (2018): *Finnish populism: Keeping it in the family?* In: Wolinetz, S.– Zaslove, A(eds.): *Absorbing the blow. Populist parties and their impact on parties and party system.* New York, Rowman & Littlefield, 146–164.
- Bene M. (2020): *Virális politika.* Budapest, L'Harmattan.
- Bennett, W. L. – Segerberg, A. (2013): *The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics.* New York, Cambridge University Press.
- Borg, S. (2019). *The Finnish parliamentary election of 2019: Results and voting patterns.* *Scandinavian Political Studies*, 42(3–4): 182–192.
- Bruns, A. (2019): *After the 'APocalypse': Social media platforms and their fight against critical scholarly research.* *Information, Communication & Society*, 22(11): 1544–1566. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2019.1637447>
- Cokley, K. O. – Tran, K. – Hall-Clark, B. – Chapman, C. – Bessa, L.– Finley, A.– Martinez, M. (2010): *Predicting student attitudes about racial diversity and gender equity.* *Journal of Diversity in Higher Education*, 3(3): 187–199.<https://doi.org/10.1037/a0020467>
- De Vriese, C. – Esser, F. – Aalberg, T. – Reinemann, C. – Stanyer, J. (2018): *Populism as an Expression of Political Communication Content and Style: A New Perspective.* *The International Journal of Press/Politics*, 23(4): 423–438. <https://doi.org/10.1177/1940161218790035>
- Esping-Andersen, G. (1990): *The three worlds of welfare capitalism.* Polity.
- Esping-Andersen, G. (2017): *Jóléti rezsimek és társadalmi rétegződés.* *Esély*, 2017/1, 3–21.
- Fairclough, N. (1995): *Critical Discourse Analysis.* London, Longman.
- Fairclough, N. (1992): *Discourse and Social Change.* Cambridge, Polity Press.
- Gauja, A. (2015): *The construction of party membership.* *European Journal of Political Research*, 54(2): 232–248.
- Grindal, M. – Sarathchandra, D. – Haltinner, K. (2023): *White Identity and Climate Change Skepticism: Assessing the Mediating Roles of Social Dominance Orientation and Conspiratorial Ideation.* *Climate Volume* 11(2): 1–16. <https://doi.org/10.3390/cli11020026>
- Hatakka, N. (2016): *When logics of party politics and online activism collide: The populist Finns Party's identity under negotiation.* *New Media & Society*, 19(12): 2022–2038. <https://doi.org/10.1177/1461444816660728>
- Hatakka, N. (2020): *Expose, debunk, ridicule, resist! Networked civic monitoring of populist radical right online action in Finland.* *Information, Communication & Society*, 23(9), 1311–1326. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2019.1566392>

KÖZELKÉP

- Iyengar, S. – Sood, G. – Lelkes, Y. (2012): Affect, not ideology: A social identity perspective on polarization. *Public Opinion Quarterly*, 76(3): 405–431. <https://doi.org/10.1093/poq/nfs038>
- Järviemi, J. (2022): Populist communication among usual and unusual suspects. A longitudinal analysis of the communication of Finnish party leaders during parliamentary elections (2007–2019). *Scandinavian Political Studies*, 45(2): 227–252. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12223>
- Kawecki, D. (2022): End of consensus? Ideology, partisan identity, and affective polarization in Finland 2003–2019. *Scandinavian Political Studies*, 45(4): 478–503. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12238>
- Keskinen, S. (2013): Antifeminism and white identity politics: Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland. *Nordic Journal of Migration Research*, 3(4): 225–232.
- Ketola, M. – Nordensvard, J. (2018): Reviewing the relationship between social policy and the contemporary populist radical right: Welfare chauvinism, welfare nation state and social citizenship. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 34(3): 172–187. <https://doi.org/10.1080/21699763.2018.1521863>
- King, G. – Lam, P. – Roberts, M. E. (2017): Computer-assisted keyword and document set discovery from unstructured text. *American Journal of Political Science*, 61(4), 971–988. <https://doi.org/10.1111/ajps.12291>
- Korhonen, J. (2012): Ten paths to populism: How silent Finland became a playing field for loud populism. In: Fieschi, C. – Morris, M. – Caballero, L. (eds.): *Populist Fantasies: European revolts in context*. Counterpoint, 209–283.
- Kreiss, D. (2016): *Prototype Politics: Technology-Intensive Campaigning and the Data of Democracy*. New York, Oxford University Press.
- Laclau, E. (2011): *A populista ész*. Budapest, Noran Libro.
- Lizotte, C. – Kallio, K. P. (2023): Youth far-right politics in Finland as a form of lived citizenship. *Space and Polity*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/13562576.2023.2196613>
- Lönnqvist, J. E. – Ilmarinen, V. J. – Sortheix, F. M. (2020): Polarization in the wake of the European refugee crisis – A longitudinal study of the Finnish political elite’s attitudes towards refugees and the environment. *Journal of Social and Political Psychology*, 8(1): 173–197. <https://doi.org/10.5964/jspp.v8i1.1236>
- McFarland, S. G. – Adelson, S. (1996): An omnibus study of personality, values, and prejudice. Paper presented at the 19th Annual Scientific Meeting of the International Society of Political Psychology, Vancouver, British Columbia, Canada.
- Mészáros E. – Sebők M. (2018): A szövegbányászati módszerek alkalmazásának lehetőségei a joggyakorlat-elemzésben. *Forum Sententiarum Curiae*, 2: 6–12.

KÖZELKÉP

- Mudde, C. (2004): The populist zeitgeist. *Government and opposition* 39(4): 541–563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Müller, J. (2018): *Mi a populizmus?* Budapest, Libri.
- Napier, J. L. – Jost, J. T. (2008): Why are conservatives happier than liberals? *Psychological Science*, 19: 565–572. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02124.x>.
- Niemi, M. – Välimäki, M. – Hatakka, N. (2015): Populist party leaders attempts to control racism accusations in the media – A comparative analysis of the UKIP, the Finns Party and the Sweden Democrats. Sheffield, Psa.
- Nordensvard, J. – Ketola, M. (2015): Nationalist Reframing of the Finnish and Swedish Welfare States – The Nexus of Nationalism and Social Policy in Far-right Populist Parties. *Social Policy & Administration*, 49(3): 356–375.
- Norton, M. I. – Sommers, S. R. (2011). Whites see racism as a zero-sum game that they are now losing. *Perspectives on Psychological Science*, 6: 215–218.
- Panno, A. (2018): Social Dominance and Attitude towards Immigrants: The Key Role of Happiness. *Social Sciences* 7(8): 1–10. <https://doi.org/10.3390/socsci70801261-10>
- Petrović, N. – Raos, V. – Fila, F. (2022). Centrist and Radical Right Populists in Central and Eastern Europe: Divergent Visions of History and the EU. *Journal of Contemporary European Studies*, 31(2): 268–290. <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2051000>
- Pratto, F. – Sidanius, J. – Stallworth, L. M. – Malle, B. F. (1994): Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality & Social Psychology*, 67: 741–763.
- Puuronen, V. (2014): *Homma internet forum. Myplace.* <https://silo.tips/download/myplace-memory-youth-political-legacy-and-civic-engagement-grant-agreement-no-fp-2> (utolsó letöltés: 2024. 03. 01.)
- Reid, S. A. – Giles, H. – Abrams, J. R. (2004): A social identity model of media usage and effects. *Zeitschrift für Medienpsychologie*, 16(1): 17–25.
- Rubin M. – Hewstone M. (2004): Social Identity, System Justification, and Social Dominance: Commentary on Reicher, Jost et al., and Sidanius et al. *Political Psychology* 25(3): 823–844. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00400.x>
- Ruostetsaari, I. (2015): *Elite Recruitment and Coherence of the Inner Core of Power in Finland. Changing Patterns during the Economic Crises of 1991–2011.* Lanham, Lexington Books.
- Sidanius, J. – Liu, J. H. – Shaw, J. S. – Pratto, F. (1994): Social dominance orientation, hierarchy attenuators and hierarchy enhancers: Social dominance theory and

KÖZELKÉP

- the criminal justice system. *Journal of Applied Social Psychology*, 24: 338–366. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb00586.x>
- Sidanius, J. – Pratto, F. (1999): *Social Dominance: An Intergroup Theory of Social Hierarchy and Oppression*. Cambridge, U. K., Cambridge University Press.
- Sidanius, J. – Pratto, F. – Van Laar, C. – Levin, S. (2004): Social dominance theory: Its agenda and method. *Political Psychology*, 25(6): 845–880. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00401.x>
- Svensson, J. (2011): The Expressive Turn of Citizenship in Digital Late Modernity. *JeDEM – EJournal of E-Democracy and Open Government*, 3(1): 42–56.
- Szabó M. (2003): *A diskurzív politikatudomány alapjai. Elméletek és elemzések*. Budapest, L'Harmattan Kiadó.
- Tajfel, H. (1974): Social identity and intergroup behaviour. *Social Science Information*, 13(2): 65–93. <https://doi.org/10.1177/053901847401300204>
- Tesi, A. – Aiello, A. – Pratto, F. (2022): How people higher on social dominance orientation deal with hierarchy-attenuating institutions: the person-environment (mis)fit perspective in the grammar of hierarchies. *Current Psychology* 42: 26721–26734. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03627-5>
- Tiihonen, A. – Koivula, A. – Saarinen, A. – Sivonen, J. (2022): Exploring class identification among Finnish party members. *Scandinavian Political Studies*, 45(3): 301–325. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12226>
- Welker Á. (2013): Konzolidáció, historiográfia és a populizmus kihívása a finn példa. *2000 Irodalmi és Társadalmi Havi Lap*, 25(10): 11–22.
- Wehner, L. E. – Thies, C. G. (2021). The nexus of populism and foreign policy: The case of Latin America. *International Relations*, 35(2): 320340. <https://doi.org/10.1177/0047117820944430>
- Wilkins, C. L. – Wellman, J. D. – Babbitt, L. G. – Toosi, N. R. – Schad, K. D. (2015). You can win but I can't lose: Bias against high-status groups increases their zero-sum beliefs about discrimination. *Journal of Experimental Social Psychology*, 57: 1–14.
- Zhao, H. – Zhang, H. – Xu, Yan. – Lu, J. – He, W. (2018): Relation Between Awe and Environmentalism: The Role of Social Dominance Orientation. *Frontiers in Psychology*, 9: 1–12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02367>

KÖZELKÉP

Melléklet

Suomen Rasismi
maahan PS
rasismia
rasismi rasismista
Suomessa

1. melléklet: A bevándorló-ellenes kategória leggyakoribb szavai
Forrás: Saját szerkesztés

rasismia
vastaan hallitus
enää EU Suomessa
Suomi rahaa
Suomen

2. melléklet: Az Európai Unióval szembeni kategória leggyakoribb szavai
Forrás: Saját szerkesztés

keskustella
Vasemmisto Suomi
rasismia hallitus
vihervasemmisto
vasemmisto
vasemmiston
Suomen

3. melléklet: Politikai ellenféllel szemben kategória leggyakoribb szavai
Forrás: Saját szerkesztés